

הלכות פסח/הרב חננאל עמי ישראל זייני

הכנות לפסח

- א. מנהג ישראל לנקות היטב לפני פסח בכל מקום בו יש חשש שהגיע לשם חמץ, ובכלל זה בחורים ובסדקים, ואפילו פרורים קטנים שאין בהם כזית יש לבער (וראה עוד להלן בדיני בדיקה וביעור חמץ).
- ב. יש נוהגים שלא לאכול מצה מר"ח ניסן, ויש מקדימים מט"ו באדר.

הכשרות כלים

- ג. מצוה לקנות כלים מיוחדים לפסח (במדת האפשר), ולמעט בהכשרות.
- ד. כל הכלים שרוצה להשתמש בהם בפסח וצריך להכשיר – הכשרם הוא כפי השימוש הרגיל שלהם: סירים בהגעלה, שיפודים בליבון וכו'.
- ה. הגעלה: כשהמים רותחים מכניסים לתוכם את הכלי הצריך הגעלה, ממתינים לפחות שתי דקות מרגע שהמים חזרו לרתוח, מוציאים ושוטפים במים קרים.
- ו. כלי שמשמשים בו בצונן בלבד – שוטפים אותו טוב עם סבון, ודי בכך.
- ז. כל כלי שעלול להתקלקל בהכשרה – אין לו הכשר.
- ח. כלים שמחממים בהם אוכל במיקרוגל – דינם ככלי ראשון.
- ט. סכינים צריך להגעיל.
- י. כל דבר שיש בו חורים וחריצים שבהם נכנס לכלוך ואוכל – צריך ללבן.
- יא. לפני הגעלה צריך לנקות את הכלי היטב מלכלוך, חלודה וצבע.
- יב. כלי עץ כלי אבן וכלי מתכת, דינם להכשירם בהגעלה. כלי חרס אין להם הכשר. כלי פלסטיק – מקילים בכך רק בצבא (ולא בבית).
- יג. יש להכשיר את הכלים לפני שעה חמישית (לפני שעת הביעור) בערב פסח, (בשעת הדחק יש לשאול שאלת חכם). ודברים הטעונים ליבון, ניתן ללבן בדיעבד גם אח"כ (ואין לעשות כן לכתחילה).
- יד. נוהגים לשים מעט סבון במי ההגעלה (וכך אפשר להגעיל גם כלי בשר וכלי חלב יחד, וגם כלים בני יומם).
- טו. האשכנזים נוהגים להחמיר ללבן מחבת בליבון קל (שאם שמים נייר על המחבת – יושחר). ובדיעבד אם הגעיל מחבת, אם אין חורים וסדקים במחבת – כשרה.
- טז. כלים מצופים טפלון, וכלים קרמיים – אין להם הכשר.
- יז. כלים ארוכים (ואינם נכנסים בבת אחת למים הרותחים) – מגעילים צד אחד, ואח"כ צד שני.
- יח. בהגעלה יש להגעיל גם את הידיות – ובדיעבד אינו אוסר.
- יט. מכסה של סיר דינו בהגעלה.
- כ. להב ומיכל של מיקסר – אין להם הכשר (אך אין צורך לקנות גם מנוע מיוחד לפסח, ויש לנקות אותו כמו שצריך).
- כא. אין להשתמש בכלים המשמשים לחמץ בלבד כל השנה (כגון מערוך לרידוד בצק ונפה לקמח) אפילו ע"י הכשרה, ובשעת הדחק יש להקל ע"י הגעלה (למעט דברים ששימושם באש).
- כב. שיש וכיור – יש לשפוף עליהם מים רותחים (וא"צ לכסות בניר כסף), ולשים רשת בכיור. שיש קיסר יש לכסות. כג. כלי אמיל אין להם הכשר.
- כד. כלי זכוכית אין צריכים שום הכשר. והאשכנזים מחמירים בכך שאין הכשר מועיל להם (אם השתמשו בהם בחם).
- כה. כלי פיירקס אין להכשיר.
- כו. כלי זכוכית שיש עליהם ציפוי צבע – אין להם הכשר לכו"ע.
- כז. כלי ארקופל – אין להם הכשר.
- כח. סיר גדול (שאינו סיר גדול ממנו, כדי להכשיר בתוכו) – מרתיחים בתוכו מים, ובמקביל שמים אבן על האש עד שתהיה לוהטת, ואז מטילים אותה למים – וכך גם שפת הסיר תוכשר (בגלישת המים).
- כט. הכשרת תנור – הפעלתו על חום מקסימלי למשך שעה, לאחר ניקוי יסודי. ותנור פיירוליטי – להפעיל.
- ל. מיקרוגל – יש לנקותו היטב. לאחר מכן יש לשים כוס מים, ולהפעיל את המיקרוגל ל-10 דקות. אעפ"כ, יש לשים את צלחות האוכל, על גבי צלחת זכוכית שאין משתמשים בה, המונחת על גבי המגש המסתובב.
- לא. מיקרוגל שמופעל על גריל בחימום חמץ, אין לו הכשר.

בדיקת וביעור חמץ

- לב. יש לבדוק בתחלת ליל י"ד בניסן את החמץ לאור הנר, בחורים ובסדקים, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ (אפילו לפעמים). ואין לעשות שום דבר לפני הבדיקה.
- לג. לפני הבדיקה יש לברך: אקב"ו על ביעור חמץ. ואין לדבר כל זמן הבדיקה אלא במה שצריך לבדיקה.
- לד. בברכה אחת יכול לבדוק כמה בתים. ואפשר שיברך אחד, וכולם יתפזרו ויבדקו איש איש במקומו.
- לה. נוהגים להניח 10 פתיתי חמץ פחות מכזית (עטופים היטב, כדי שלא יתפוררו), וזהו מנהג ותיקין. ואם לא נתן לא עיכב, ואין בכך משום ברכה לבטלה (יש להזהר שלא להניח במקום שלא ימצא אח"כ).
- לו. הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלבנה, או החשמל (ועם פנס קטן אפשר בשעת הדחק). ואם עבר ולא בדק בליל י"ד, כשבדק ביום י"ד לא יבדוק לאור החמה, אלא לאור הנר. במקום מואר מאד, אם בדק בלי נר – יצא ידי חובה.
- לז. גם מי שניקה את חדרו לכבוד פסח לפני ליל י"ד, צריך לבדוק בליל י"ד.
- לח. צריך לנקות לפני הבדיקה, ורק כשאי אפשר סומכים על הביטול.
- לט. אחר הבדיקה יש לבטל את החמץ ולומר (וחשוב להבין את מה שאומר): "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה להוי בטיל וחשיב כעפרא דארעא" (או כל נוסח אחר המופיע בסידור). ונוהגים לחזור ולבטלו פעם נוספת ביום י"ד בסוף שעה חמישית (לפני שנאסר).
- מ. בביטול היום יאמר: "דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה".
- מא. מצות ביעור חמץ נעשית בערב החג בתחילת השעה השישית.
- מב. אפשר למנות שליח לבטל, לבדוק ולשרוף. והשליח צריך לומר "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי פלוני וכו'".
- מג. אדם שאינו בביתו, יבטל במקום שהוא נמצא.
- מד. לא בדק בליל י"ד, יבדוק ביום י"ד באיזו שעה שיזכור מהיום. לא בדק כל יום י"ד, יבדוק בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח, יבדוק לאחר הפסח, כדי שלא יכשל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה; ועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יברך. ולאשכנזים אין לברך על בדיקה שאינה בזמנה.
- מה. מי שיוצא מהבית בתוך 30 יום לפני פסח, מתוך כוונה לחזור לפני פסח או אחריו, צריך לבדוק לפני שיוצא. ויותר מ-30 יום – לא צריך.
- מו. מי שמתכווין לחזור בפסח עצמו – צריך לבדוק אפילו מראש השנה.
- מז. כזית חמץ בגובה, חייב להביא סולם להורידו שמא יפול (ויבוא לאוכלו); אבל אם היה חמץ בבור, לא חייב להוציאו אלא מסתפק בביטול חמץ.
- מח. חמץ שלא ניתן להגיע אליו, מסתפק בביטול. (כגון פירורים שנפלו לתוך התנור, במקום שא"א להגיע) – מבטל בלבד.
- מט. אין למכור חמץ, אלא מי שיש לו כמות גדולה ואינו יכול לסיים אותה לפני פסח.
- נ. מי שצריך למכור – צריך לייחד מקום לחמץ (נעול). ואם אפשר – יש להוציאו מהבית.
- נא. חמץ של יהודי אחר שנמצא ברשות אדם – חייב לבערו.
- נב. תערובת חמץ חייבת בביעור.
- נג. תערובת חמץ שאינה ראויה למאכל אדם – מותר לשמור בפסח, אך אסור להשתמש.
- נד. חמץ בפני עצמו או תערובת חמץ שאינם ראויים למאכל כלב – מותרים בשימוש בפסח, אך אסור לאוכלם.
- נה. חמץ בפני עצמו, אף שאינו ראוי למאכל אדם – חייב לבערו.
- נו. דבר שרובו חמץ נחשב כחמץ בפני עצמו.
- נז. משחת שיניים, משחת שפתיים ואודם צריכים להיות כשרים לפסח. וסבון כלים ראוי שיהיה כשר לפסח.
- נח. וויסקי ובירה – הינם חמץ גמור. ויש לחשוש לכל משקה אלכוהולי שאין לו הכשר לפסח.
- נט. חמץ מתחילת השעה השישית (שעות זמניות) ולמעלה ביום י"ד, אסור בהנאה. ומתחילת השעה החמישית אסור באכילה.
- ס. המוצא חמץ בביתו בחוה"מ יוציאנו ויבערנו מיד. ואם הוא יו"ט או שבת, יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו.
- סא. חמץ של גוי שעבר עליו הפסח, מותר אפילו באכילה.
- סב. חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו בשוגג או באונס.
- סג. חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח, אסור אע"פ שביטל.
- סד. מי שמקפיד לא לאכול קטניות יכול לאכול קטניות טריות (כגון אפונה ופולים בתרמילים) שהן בגדר ירקות.
- סה. שמן קטניות, שוקולד, פרחי קטניות אגוזים למיניהם – מותר.

סו. מותר להשאיר קטניות בפסח בבית.
 סז. קטניות שהתערבו במאכל – אינו נאסר באכילה.
 סח. כל מוצר צריך שיהיה מודפס עליו "כשר לפסח", ואין לסמוך על מדבקות חיצוניות.
 סט. מותר לאכול בפסח מצה עשירה, חוץ מליל הסדר. והאשכנזים נוהגים לא לאכול (אפילו מצת ביצים נקראת מצה עשירה), חוץ מזקן שלא יכול ללעוס וחולה, אם הם צריכים. ובמצות העשירות של ימינו מי שרוצה לסמוך, יש לו על מי שיסמוך ואין זה חמץ שיצטרכו לנקות אחריו.

דיני ערב פסח

ע. בכור שהתענית תקשה עליו לקיים את המצוות בליל הסדר – ישתתף בסיום מסכת. ואין להשלים את התענית.
 עא. אסור לאכול מצה בערב הפסח, אפילו מבושלת, מטוגנת או טחונה ונמצאת בתערובת.
 עב. בערב פסח מותר לאכול מצה עשירה (הנראית כמו עוגיות) עד שעה עשירית (גם לאשכנזים).
 עג. מצה עשירה הנראית כמו מצה רגילה אסורה לאכילה בערב הפסח (גם לספרדים).
 עד. אין לעשות מלאכה בערב פסח מחצות היום ולמעלה. ולצורך יו"ט מותר (לעצמו).
 עה. אסור לאכול מאכלים משְׁבִיעִים משעה עשירית ולמעלה, כדי שיאכל מצה לתיאבון, אבל אפשר לאכול מעט פירות או ירקות.
 עו. מצוה להסתפר לכבוד פסח (לפני חצות היום). והוא הדין למי שמתגלח).
 עז. יש לערוך את השלחן מבעוד יום.

דיני ליל הסדר

עח. בכל מקום שצריך להסב - יש להסב על צד שמאל, ואף מי שהוא שמאלי.
 עט. עיקר ההסבה היא, שישבו המסובים סביב השולחן דרך חירות. ולכתחילה צריך שיטה האדם את גופו לצד שמאל (ולא את ראשו).
 פ. מי שאכל או שתה דבר שטעון הסבה, בלא להסב - לא יצא ידי חובה, וצריך לחזור לאכול או לשתות. אבל אם הסב דרך חירות, אע"פ שלא הטא לצד שמאל – יצא ידי חובה.
 פא. אשה אינה חייבת בהסבה. ובמקום שנוהגים להסב על מטות, אין לאשה להסב מפני הצניעות. אך אם היא יושבת על כסא, על כל פנים תטה לכתחילה מעט על צד שמאלה.
 פב. לכתחילה יש לקחת כוס שאינה מכילה הרבה יותר מרביעית (75 סמ"ק) כדי שלא ישתכר.
 פג. אפשר לערב מים ביין לכתחילה (ובלבד שהרוב יין).
 פד. יש לשתות רוב כוס בכל אחת מארבע כוסות.
 פה. לכתחילה מצוה לשתות יין אדום יבש (או חצי יבש), ואפשר גם לכתחילה במיץ ענבים אדום. בדיעבד יין מתוק ולבן גם כשרים.
 פו. בין כוס ראשון לשני (כל זמן ההגדה) – מותר לשתות כל דבר חוץ ממשקאות אלכוהוליים, כדי שלא ישתכר.
 פז. לכתחילה יש לקחת חסה לשם מרור, ומי שנוהג לאכול חזרת – יאכל גם כזית חסה, כדי לצאת ידי מה שכתוב בפוסקים שלא יוצאים ידי חובה באכילת שורשים.
 פח. מי שאין לו מצה שמורה לליל הסדר – לוקח מצה רגילה. ואם יש לו רק כזית ממצה שמורה – ישאיר אותו לאפיקומן.
 פט. באכילת מצה יש לבצוע מהמצה העליונה ומהשבורה (האמצעית) ולאכול כזית מכל אחת מהן.
 צ. כזית במצת מכונה הוא כ-2/5 מצה. ובמצת יד כ-1/6. ובחסה – עלה גדול.
 צא. באכילת מרור יש רק לטבול את החסה בחרוסת (שלא תתבטל המרירות). ולכתחילה אין להשתמש בחסה עגולה לשם מרור.
 צב. מרור נאכל בלי להסב.
 צג. ב"כורך" יש לשים כזית מצה וכזית מרור (וחרוסת כמה שרוצים). ניתן להשתמש בחסה עגולה לשם "כורך".
 צד. יש לאכול כזית בכדי אכילת פרס (תוך 9 דקות).
 צה. לאחר גמר כל הסעודה אוכלים את האפיקומן. ואין צורך לאוכלו לפני חצות (אם מאריכים בדברי תורה). אך רצוי לאכול את המצה הראשונה לפני חצות.

צו. אם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד שנטל מים אחרונים, אוכל אפיקומן בלא ברכת המוציא. ואם לא נזכר עד שבירך ברכת המזון - יטול ידיו ויברך המוציא ויאכל האפיקומן.
צז. אחר אפיקומן אין לאכול ולא לשתות שום דבר למעט מים.
צח. בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה, חוזרים ואוכלים. נרדמו כולם, ונעורו, לא יאכלו. נתנממו כולם, יאכלו.
צט. בליל פסח אין לומר ק"ש שעל המיטה, ויש אומרים רק את פרשת שמע.

דיני חג המצות

ק. מי ששכח יעלה ויבא בברהמ"ז – אם התחיל ברכת הטוב והמטיב – חוזר. ואם לאו – מברך: בא"י אמ"ה שנתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג המצות הזה בא"י מקדש ישראל והזמנים, ובחור"מ אינו חוזר. קא. במוצאי יו"ט (שלא חל להיות בשבת), אין מברכים על הנר ועל הבשמים.